

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויקרא- תשס"א - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

סופרים לא יבשל בה לעולם". אולם ההבדל הוא כך, כאן מדובר בסיר נקי אין בו שומן או אוכל בעין, ואעפ"כ אם בישלו בסיר כזה והוא בן יומו צריך ששים כנגד הכלי ואז האוכל יהא מותר, אבל אסור לבשל בקדרה שאינה בת יומה כאמור לעיל. ואם בישל בדיעבד, אם הסיר היה נקי ולא בושל בו דבר חריף האוכל מותר. ואעפ"כ רצוי שלא כל אחד ואחד יפסוק לעצמו. וכן הוא לענין סיר חמץ שבטעות בישלו בו אוכל כשר לפסח, לא יפסוק אדם לעצמו אלא יעשה שאלת חכם (עיין בשו"ע יו"ד סי' קג, סעי' ה; וסי' קכב סעי' ב, ובשו"ע או"ח סי' תמו סעי' ב, וסעי' י והחוננים עליהם).

בגד עור או מצמר עזים בולע וצריך הגעלה

התורה כותבת לפני דיני הכשרת הכלים, (במדבר לא, כ) "וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו". והפשט הוא שמדובר כאן על טומאת מת, וכל בגד שנגע במת נטמא על ידי זה, וצריך להטביל אותו להוציאו מטומאתו. אבל חז"ל דרשו את הפסוק הזה ללמוד ממנו עניין אחר, והוא שגם בגד מעור או כלי העשוי מעור, או בגד שהוא מעשה עזים, כלומר שהוא עשוי מצמר עזים וכמו שנקראים בלשון חכמים 'נצות של עזים', או אם הוא כלי העשוי מעץ, גם כן טעונים הגעלה, ואם היה בהם דבר חס או דבר חריף, אומרים שבלעו מחמת החוס או החריפות וצריכים הגעלה.

ועיין לפרמ"ג (בסי' תנא, ס"ק ל) שהביא שם כל סוגי כלים ובניהם כלי עור, בגדים ומפות מבד. וכתב שם על כלי עור שמותר בהגעלה. (עיין שו"ע יו"ד סי' קלה, סעי' י; והב"ח שם והביא את הפסוק הנ"ל אע"פ שאינו מדבר לענין הגעלה, והוסיף שגם כלים העשויים מנירות צריכים הכשר כבולעו כך פולטו. ומשמע מדבריו שמפות שנשפך עליהם מרק חמץ חס או ויסקי צריכים הגעלה היינו כיבוס במים ורתחים, עיין שם).

הכלי נקי מכל דבר זר לפני ההגעלה

ובהמשך התורה כותבת (שם שם כב) "אך את הזהב ואת הכסף את הנחושת את הברזל את הבדיל את הבדיל ואת העופרת". (וצריכים לדעת מה דורשים מהמלה 'אך' שבכל מקום שהתורה כותבת 'אך' באה ללמד דין מיוחד). אח"כ התורה כותבת (שם שם כג) "כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר, אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים". (גם בפסוק זה התורה כותבת 'אך'). וברש"י מבאר (פסוק כב בא"ד 'אך את הזהב') "ורבותינו אמרו אך את הזהב לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיגעילו וזהו לשון אך שלא יהא שום חלודה, אך המתכת יהיה כמו שהיא". כלומר שאם יש על הכלי חלודה, צריכים להוציא את החלודה, ואח"כ יכולים להכשיר אותו.

(גם לכלים עם טלאי יש הגעלה, אלא שיש הבדל בין כלי שבישלו כבר את המאכל, ולאחר מכן נעשה בו חור ועשו במקום החור טלאי, ואחר כך בשלו בו מאכל אסור, שאין צורך להוציא את הטלאי. לבין שבישלו בו מאכל אסור ואח"כ עשו בו טלאי ורוצים להכשירו שצריך ראשית להסיר את הטלאי. עיין שו"ע או"ח תנא, סעי' יג וסעי' ג).

לרש"י לומדים גם ליבון והגעלה מאותו פסוק

התורה כותבת שכלים שרגילים להשתמש בהם באש, כגון שיפודים ואסכלאות, שתשימש על ידי האש, גם הגעלתם היא על ידי שנותן

השיעור לעילוי נשמת :
מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : ויקרא

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"א.

דיני הגעלה, ליבון ומצה מבושלת

הרב הגאון יוסף אליהו שליט"א, בנו של מרון הרשלי"צ שליט"א וראש כולל דרכי הוראה, פותח את השיעור בהלכות הקשורים לשבת הסמוכה לחג.

בתחילה מביא את החשיבות של הקדמת התפלה כדי שיוכל לאכול בזמן את הסעודה השניה לפני שיחול זמן איסור אכילת חמץ. לספרדים 8:38, לאשכנזים 9:03, ובאגרות של חזו"א סי' קפח משמע שהוא החמיר כמו הספרדים. כמו"כ הדגיש את העניין שלא להאריך בתפילה, אך גם שלא לרוץ יותר מדי אלא בחכמה. אח"כ הביא את ה'בן איש חי' שלא לאכול חמץ בכל מקום אלא במקום מיוחד או בחצר מרוצפת ושלא יתפזרו הפרורים. וכלשונו: "ולא יעשו בלילה ובשחרית פירורין הרבה על השולחן ואם נעשו פירורין ישגיח עליהם לאוכלם מיד" וכו' "גם עוד אחר אכילה יכבדו המקום שאכלו בו משום איזה פירורין שנפלו וישליך הזבל לרשות הרבים ולא יניח הזבל באשפה שבחצרו (בא"ח פרשת צו - הלכה ג). גם דיבר בעניין אלו שלא הספיקו להתפלל מוקדם ועבר הזמן של היתר אכילת החמץ, והדגיש שלא לאכול מצה עשירה. ויבוארו הדברים בהמשך השיעור, מפי מרון שליט"א, ע"כ דברי הפתיחה.

ה' ינקום דמם לפני מספר חדשים, היה חייל שנדון על כך שפצע ילד ערבי בשעה שזרק אבנים על מנת לפגוע ביהודים, ועשו רעש גדול בכל העולם. היום הרגו הערבים תינוקות בחיק אמה, ונראה מה יגיבו על זה העולם. העולם כמנהגו עשו וישמעאל שונאים את יעקב הם ישתקו, אבל ה' ינקום את דמם, בב"א.

דיני הגעלה לומדים מכלי מדין מקור הדין בתורה על הגעלת כלים הוא בפרשת מטות שם התורה כותבת דיני הגעלת כלים, שכשבני ישראל נכנסו לבתי מדין אחרי המלחמה, כולם חזרו מהמלחמה בריאים ושלמים, כלשון הפסוק "ולא נפקד ממנו איש" (במדבר לא, מט). ומצאו בבית המדינים כלים משובחים ויקרים, מהם עשויים מכסף וזהב, ומהם עשויים מנחושת, ומהם עשויים גם מבדיל עופרת וברזל. הכלים היו בני יומם, לפי שעדיין היו מלאים באוכל שבשלו לעצמם באותו היום, והכלים היו עדיין בני יומם. ברור שאת האוכל של המדיינים זרקו ולקחו רק את הכלים שהיו כלים יקרים. בגמרא בע"ז (דף עב) יש מחלוקת מדוע התורה אסרה את כלי מדין, הרי נותן טעם לפגם - מותר מהתורה? "אמר רבי חייא בריה דרב הונא: לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא", שעדיין יש טעם האוכל הטרף בקדרה ולא נותן טעם לפגם הוא.

והגמרא ממשיכה לשאול: אי"כ נתיר כל סיר של גויים אפילו שהשתמשו בו באוכל חס אחרי עשרים וארבע שעות (עיין רש"י ותוסי' שם ד"ה בת יומה). והגמרא מתרצת: שחז"ל גזרו על קדרה שאינה בת יומה אטו קדרה בת יומה. וכלשון הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות (פרק יז, הלכה ב): "ולא אסרה תורה אלא קדרה בת יומה בלבד הואיל ועדין לא נפגם השומן שנבלע בקדרה ומדברי

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויקרא- תשס"א - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

בצונן כתוב בכף החיים (שם ס"ק רצג משם שו"ע רז) וז"ל: "דהיינו, שידחם וישפספם היטב במים כדי להסיר ולמרק האיסור הדבוק בהם בעין ואח"כ חוזר ושוטפם במים ללא שפשוף". ואם זה של גוי צריך אח"כ טבילה היינו שפוסקים כמו הרמב"ן (ועיני רא"ם על רש"י וכן באר בשדה). ובענין ליבון לדעת הרא"ה (בק הבית בית ד שער ד) אם האש היה גלוי כמו שיפוד או גריל אז חייב בליבון, אבל בסיר בישול קבוע למקרונים או אפילו מחבת מאחר והאש לא גלוי ויש חוצץ בינו לאש, הסיר או תבניות שבתנור אפיה אין צור בליבון. וחולק על זה הרשב"א ופוסק: כל מה שנאפה או התבשל בלי אמצעות מים אפילו לא על ידי אש גלוי צריך ליבון, וכן הלכה.

דין בליעה של קדשים בשפודים

הגמ' במסכת ע"ז אומרת, (עה, ב) "תנו רבנן הלוקח כלי מהעובד כוכבים, דברים שלא נשתמש בהם, מטבילין והם טהורים". אבל דברים שנשתמש בהם כגון כוסות וקיתונות וצלוחיות, מדיחן ומטבילין והן טהורים". (ומזה למד הרמב"ן שצריכים מירוק וטבילה). "דברים שנשתמש בהם ע"י חמין כגון היורות והקומקמוסין ומחמי חמין מגעילן ומטבילין והן טהורים. וכולם שנשתמש בהן ע"י האור כגון השפודין והאסכלאות, מלבנן ומטבילין והן טהורים". כלומר שכל כלי הכשרות כדרך תשמישו. והגמ' שואלת, (שם עו, א) "רמי ליה רב עמרם לרב ששת,

תנן השפודין והאסכלא מלבנן באור, והתניא גבי קדשים השפוד והאסכלא מגעילן בחמין" כלומר שבבית המקדש היו גם כן משתמשים בכלים של צלייה או בישול, שהכנהם היו אוכלים 'למשחה בהם', שאכלו כמו שרצו לבשל, ויש כתוב על השפודים שהגעילו אותם? "אמר ליה עמרם ברי, מה ענין קדשים אצל גיעולי עובד כוכבים, הכא היתירא בלע, התם איסורא בלע". כלומר שיש הבדל מה בלע הכלי לגבי הכשרותו. ורש"י ביאר, (ד"ה "גבי") שהמדובר בבשר קודש שצלו אותו בזמנו. ואח"כ מה שבלוע בשפוד עד למחר נעשה נותר. וכדי שלא יפלוט לבשר של המחרת צריך להגעילו וסגי בהגעלה. וענה לו רב ששת שכשצלה את הבשר היה מותר באכילה, למחר הוא שנעשה נותר, מספיק בהגעלה. והגמ' מאריכה בזה ומסיקה, שהתירא בלע ולא איסורא ועל כן מספיק הגעלה. ושם רש"י מבאר (בד"ה לעולם) "ודקשיא לך כי פליט איסורא פליט לא חמור איסורו שכשנעשה נותר לא הוא איסור בעינא שבתוך דפני הכלי היה בלוע ומעולם לא הוכר איסורו".

דעת רבנו תם

רבנו תם לומד מכאן הלכה לשפוד שצלו בו חמץ בשאר ימי השנה, שכן הוא בהיתר בלע, ולכאורה לא נצטרך לעשות לו ליבון אלא סגי בהגעלה. ובשו"ע נפסקה ההלכה ששפודים צריכים ליבון. ואומר רבנו תם שאין זה אלא חומרה אבל מן הדין לא צריך. והרי"ף במסכת פסחים כותב בפשטות, שדבר שתשמישו על ידי האור צריכים ליבון. והרי"ן כותב להלכה שזה מחלוקת, ויש מי שמחלק בין חמץ לבין נותר. שלא אומרים היתירא בלע אלא בקדשים, אבל בחמץ שמו עליו. בקדשים היה עליו שם של בשר קודש, ואחרי זמנו נקרא נותר. ואז היה הנותר בלוע בכל ולכן מספיק הגעלה.

אבל בחמץ שבלוע בשפוד שמו עליו תמיד וצריך ליבון וכך נפסקה ההלכה. ועיין לר"ת תוס' פסחים דף ל, ב; דף ה והלכתא; ועיין לרי"ף שם

אותם באש. ורש"י כותב (פסוק כג ד"ה "תעבירו") "כדרך תשמישו הגעלתו. מה שתשמישו ע"י חמין, יגעילנו בחמין - ומה שתשמישו על ידי צלי, כגון השפוד והאסכלא, ילבנו באור". רש"י בא ללמד אותנו שכל כלי נדון כל אחד כדינו, שאם משתמש באור צריך ליבון, ומה שתשמישו בבישול, הכשרו בהגעלה. הינו, כבולעו כד פולטו. כלומר שמפסוק זה רש"י מלמד אותנו שני אופני הכשר, ליבון והגעלה. ובדין כלי שטף כותב אח"כ רש"י, "כל דבר שאין תשמישו ע"י האור, כגון כוסות וצלוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו איסור. 'תעבירו במים' מטבילו ודיו, ודוקא כלי מתכות". היינו, שאין צורך לכאורה לרחוץ ולנקות כלי שהשתמשו בו בצונן רק יש להטבילו.

דעת הרמב"ן - מתי חייב ליבון ומתי הגעלה

הרמב"ן חולק בזה על רש"י ומבאר באופן שונה. "כל דבר אשר יבוא באש תעבירו דבר שתשמישו באש תעבירו באש, כדרך שהיה התשמיש בו באיסורים. אם תשמישו באור ממש, כגון הברזל והנחשת וגם הכסף והזהב, מלבנו באור. ואם על ידי חמין כגון הבדיל והעופרת, מגעילו בחמין. ודבר שלא נשתמשו בו באש אלא בצונן, תדיחו אותו במים עד שיתמרק ויטהר, וכך אמרו חכמים מדיחן ומטבילין והן טהורים". כלומר, שלדעת הרמב"ן, הזהב הנחושת והברזל יכולים להיות באש ממש ללא נזק. אבל הבדיל והעופרת אם יניחו אותם על האש ממש, יימסו, ומוכרחים להשתמש בהם לבישול רק אם יש בהם נוזלים, לכן הגעלתם על ידי נוזלים בהגעלה.

למעשה, בעיקרון הוא לא חולק על רש"י ואין לכאורה ני"מ לדינא רק לפירוש הפסוק זה לענין ליבון והגעלה. ועיין לקמן בענין שימוש בצונן.

סיר שמבשלים בו גם בלי נוזלים

לדוגמה, סיר שמבשלים בו מקרונים או איטריות, לאלו שמבינים בבישולם, בתחילה מבשלים ושולקים את האיטריות במים. ואחרי הבישול מרוקנים האיטריות לתוך מסננת, באופן שהמים יפלו ויישארו האיטריות ללא מים, ומחזירים אותם במצב כזה לסיר, ומחממים אותם שוב ללא מים עם מעט שמן ותבלינים. הנה בסיר זה יש גם תשמיש על ידי הרתחה ושליקה עם נוזלים בתחילה, וגם על ידי בישול ביבש אחרי שרוקנו את האיטריות ממנו. בסיר כזה נכנסנו למחלוקת בין מרת לבין הרמ"א שנחלקו, אם צריך הגעלה או ליבון. דעת הרמ"א שצריך ליבון ודאי שכן מחממים בו ללא נוזלים, ולדעתו מה שקובע הכשרה על ידי ליבון הוא אם מבשל בו ללא נוזלים אפילו באופן עראי. ולדעת מרת אם הסיר הזה הוא של מרק בלבד ולא מבשלים בו חמץ (כגון קוגל או איטריות ומקרונים), לא צריך ליבון אלא הגעלה. כי הולכים בו אחר רוב תשמישו ואולם גם הרמ"א מודה שבשעת הדחק אפשר לסמוך להתירו בהגעלה. אבל סיר שמיועד לבישול אטריות או מקרונים וזה רוב תשמישו יש צורך בליבון (עיין שו"ע שם סעי' ו).

הכשרת כלי שטף

ועוד אומר הרמב"ן בדין של כוסות, שצריך למרק אותם יפה עם סבון וליפה, ואח"כ מטביל אותם. היינו, שלדעת רש"י אין צורך בשטיפה והדחה, ולדעת הרמב"ם יש צורך. וכן נפסק שו"ע (סי' תנא, סעי' כה) על כלים שהשתמשו בהם רק בצונן וזה רוב תשמישו, אע"פ שלפעמים השתמשו בהם חמץ בהם הולכים לאחר רוב תשמישו. ורמ"א חולק כנ"ל ואם ברור שהשתמשו בהם אך ורק

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויקרא- תשס"א - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

דשמיא כשבילי דארעא ויודע לימוד שעושה תיקון במקום סעודה, אבל אנחנו צריכים דוקא לעשות סעודה ומ"מ אם שניהם כאחד טובים, עיי"ש.

(ועיין לבא"ח שם אות ה' ועיין לגאון שם ס"ק ז' שעיקר סעודה שלישית היא לפי הזהר רק בפת).

ובסיי תמד פסק מר"ן בסעי' א: "דסעודה שלישית זמנה אחר המנחה ואז אינו יכול לעשותה לא במצה ולא בחמץ, אלא במצה עשירה וצריך לעשותה קודם שעה עשירית".

ועל זה הוסיף רמ"א וכתב: "ובמדינות אלו שאין נוהגים לאכול מצה עשירה כדלקמן (סי' תסב, סעי' ד) יקיים סעודה שלישית במיני פירות, או בשר ודגים כדלעיל סי' רצא סעי' ו בהגה"ה" (ועיין נוב"י סי' כא שזקן וחולה אם אוכל מצה עשירה בערב פסח לא הפסיד). וכן כתבו התוס' בפסחים (צט, ב) בדבר המתחיל לא יאכל שר"ית היה אומר בסעודה שלישית פת אסור מצה אסורה והיה אוכל מצה עשירה (גירסת התוס' היא "וכן היה נוהג ר"ית" וגירסת הרא"ש והגאון "וכן היה נוהג ר"ית בערב פסח שחל בשבת")

והוא המשיב (סי' תמד, ס"ק ח): שיקיים סעודה שלישית במיני פירות והוסיף "והיה דיכול לקיים בתבשיל (כגון קניידלך) אך יש נ"מ דזה אינו מותר רק קודם שעה עשירית והיכא דמקיים בפירות או בבשר יוכל לקיים אפילו אחר שעה עשירית אך בכל זה יזהר שיאכל מעט ולא למלא כרסו כדי שיאכל מצה לתיאבון".

ועיין שם במג"א ובכף החיים ומשיב שיש מחלקים את סעודת הבוקר בפת ממש לשתי סעודות. עם הפסקה ביניהם כדי שיחשב לשתי סעודות ביום והשניה במקום סעודה שלישית. ויש מפקפקים על זה ואעפ"כ מצריכים לאכול שוב אחרי מנחה סעודה שלישית בפירות או בבשר או מצה כתושה ועושים מזה כדורים ומבשלים אותה הנקרא בל"א 'קניידלך'.

כתוב בפסחים (מט, א): "י"ד שחל להיות בשבת מבערים הכל מלפני השבת, דברי ר"מ. וחכמים אומרים בזמנו".

הפשט כמו רש"י היינו שלדעת ר"מ ביום שישי יבער כל חמץ שברשותו וישייר לו כל מה שצריך לאכול בשבת, והשאר יבער. וחכמים אומרים אינו חייב לבער בערב שבת, אלא ביום שבת ימצא הרבה אנשים שיאכלו את הפת (ולדעת המאירי אליבא דר"מ יבער הכל ולא משאיר מזון ב' סעודות ומשמע שלדעת חכמים מבערים בע"ש ומשאירים מזון ב' סעודות).

ועיין שו"ע שם סעי' א ולרמב"ם פרק ג מהלכות חו"מ הלכה ג ולראב"ד שם ולמ"מ שם, ועיין לכה"ח שם ס"ק יט מה שכתב המהרי"ל על מצה מפוררת ומבושלת שלדעת המהרי"ל לא נהגו לאוכלה. ולדעת חיי"א מותר.

כתוב בשו"ע (סי' רצא, סעי' ב): "זמנה משיגיע זמן המנחה דהיינו משש שעות ולמעלה, ואם עשאה קודם לכן לא קיים מצוות סעודה שלישית". והוסיף הרמ"א: שטוב להתפלל מנחה לפני כן, ואח"כ סעודה שלישית. ועיין לבא"ח שסעודה שלישית רק אחרי מנחה (שנה שניה פרשת חיי שרה אות יד).

ושם בשו"ע כתוב: שאם נמשכה סעודה שניה של הבוקר עד אחר

בעמוד ח מדפי הריף והר"ן שם). והרא"ה המובא בר"ן שם סובר כמו ר"ית ומה שהצריך רב אשי ליבון הרי היתרא בלע, ומסביר שם שזה רק לחומרא. ורמב"ן המובא שם סובר לא כמו ר"ית ולדעתו לא אומרים בחמץ "היתרא בלע", שלא אומרים כן רק לקדשים שאם נשאר השיפוד למחר הבלוע בו נהפך לנוטר ולכאורה הרי גם חמץ בעת שנבלע היה מותר לאוכלו ורק בפסח נהפך הבלוע בו לאיסור? עכ"ז כותב הרמב"ן "בקדשים שבשעת בליעתן של הכלים לא היה שם איסור עליו שעדיין לא נקרא נותר" וכו', ומשום הכי סגי להו בהגעלה אבל חמץ נשאר שמו חמץ, בעת הבליעה ובעת הפליטה, וע"כ שמו עליו, רק הזמן קבע זה מותר (שאר ימי השנה) זה אסור (בפסח), ועיין שם להר"ן שהאריך.

ולמעשה, בב"י הביא עוד סברות שפוסקים כמו ר"ית, ויש שפוסקים כמו הרמב"ן ובשו"ע סעי' תנא, סעי' ד ששיפוד צריך ליבון. ועיין למשיב שם ס"ק כ"ח שרוב הפוסקים סוברים שחמץ שמו עליו ולא אומרים 'היתרא בלע'. עכ"ז לפעמים מצרפים סברא זו כמו למשל בדין מחבת בסעי' יא, (וכן עיין לכה"ח שם ס"ק לט וס"ק ס, וס"ק סט לדעת המיקלים שמוזכרים ברמ"א, ובס"ק קמ. היינו שרוב הפוסקים דעתם להחמיר ואם יש עוד סברא לצרף אז מקלים, ולפיכך מחבת של גויים צריך ליבון אליבא דכו"ע.

סעודה שלישית בערב פסח החל בשבת

רבי שמעון בר יוחאי אומר: העדתי על עצמי שלא ביטלתי שלוש סעודות (זהר האזינו דף רפח).

ובמדרש כתוב: שרשב"י היה במערה, עץ החרוב היה מוציא לו ביום שבת שני לחמים שבביל לחם משנה, וחלק מהמעין היה הופך לין, ובכך קיים את מצוות שלוש סעודות.

כתוב בזוהר הקדוש: כשאדם שבא לסעודתא דמלכא עילאה קדישא - הוא אורח של הקב"ה וזה שאומרים "דא היא סעודתא דמלכא" וכו'.

כתוב בזוהר הקדוש פרשת אמור (דף צד ודף צה) ששאל רבי אלעזר בנו של רשב"י את אביו: כיצד מקיימים סעודה שלישית בפת בערב פסח שחל להיות בערב שבת, הרי מצה אסור לאכול וחמץ כבר מהבוקר אסור לאכול (ועיין לימקדש מלך' ול'אור החמה' מה שהם מסבירים את זה). ולפי הזהר אין יוצאים בסעודה שלישית רק בפת גמור (וכן נפסק בשו"ע סי' רצא, סעי' ה המובא לקמן שלכתחילה צריך פת, ועיין בטור שם שלומדים ממה שכתוב ג' פעמים "היום").

ואמר רשב"י לבנו: שאמנם יש צורך בסעודה שלישית, ויש בה מעלה מיוחדת עכ"ז "בערב פסח שחל בשבת נדחית סעודת מלך", כי א"א לקיימה עם פת, ובלי פת זה לא סעודה "נהמא לא אשתכח משש שעות ולמעלה דסידורא דפתורא בלא נהמא לאו הוא סידורא". ומעולם הוא לא בטל סעודה שלישית אפילו במצבים קשים כמו שהעיד על עצמו ביום פטירתו (האזינו דף רפח).

ואמר רבי אבא: מסדר פתורא ואשתדל במעשה מרכבה והוה אמר "דא סעודתא דמלכא דייתי למיכל גבאי". זו היא סעודת המלך שיבא לאכול אצלי.

ומזה למד הגר"א שלדעת רשב"י אין חיוב באכילת סעודה שלישית בשבת זו, והיא נדחית. כי לדעת רשב"י עיקר הסעודה זה בפת. וכבר כתב כף החיים שרק רשב"י יכל לקיים סעודה שלישית, אם הוא עוסק במעשה מרכבה ולא כל אחד ואחד יכול לעשות כן (עיין כף החיים תמד, ס"ק ח"י) שרק לרשב"י דהוה נהירא ליה שבילי

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויקרא- תשס"א - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

משמע שאין אוכלים בסעודה שלישית אלא מצה כתושה ומבושלת בחמין, ומוסיפים בשר עוף, ביצה, תפוחא אדמה וכדו' ותו לא מידי. ויאמר כדברי הרשב"י והבא"ח: "אתקיננו סעודתא דמלכא עלאה קדישא דא היא סעודתא דמלכא קדישא".

הכנה משבת ליו"ט

כל דבר שלא יכול לאוכלו בשבת הוא מוקצה, ואם אדם בערב פסח הולך וקונה מצה מלאכת יד ומשלם עליה טבין ותקילין, הוא לא יתן אותה בשבת לבנו הקטן. נמצא שאדם חס על זה ולכן זה מוקצה בשבת ואסור לטלטל את זה. עיין בבא"ח שם אות ו' ואנו מוסיפים מצת מלאכת יד שעולה בסכום גדול. אדם מקפיד מצות מכוונה מותר לטלטל כי אפשר לתת לקטן שאינו מבין ומותר לו לאכול בערב פסח מצה.

כתוב בשו"ע שמותר לעשות מצה מחיטה משעורה, ומכל חמשת מיני דגן, שאין הן מחמיצין.

לפני שנתיים המציאו כרית שמלאה בכוסמת ואז "ושכבת וערבה שנתך", בכרית כזו לא ישכב עליה בפסח וישים אותה עם החמץ וימכור אותה לגוי.

השומר פסח כהלכתו אין שולט בו יצר הרע

כתוב בזהר הקדוש השומר עצמו בפסח מחשש חמץ גופו שמור מיצר הרע ונשמתו היא עליונה, ועליו נאמר "לא יגורך רע" (רעיא מהימנא כי תצא דף רפב ע"ב). וזה המקור לדברי האר"י המובא בבאר היטב משם האר"י ז"ל "הנהר מחמץ במשהוא מובטח לו שלא יחטא כל השנה". ועיין במקדש מלך המובא בשו"ע של הזהר (עמוד קנז) "השומר פסח כהלכתו אין שולט בו יצר הרע" וכו', משם אור מופלא האר"י זלה"ה.

ויהי רצון שנזכה לקיים קרבן פסח כהלכתו, ונזכה לעשותו בביאת הגואל, בבנין אריאל, בב"א.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

חצות היום ואם ימשיך לאכול אח"כ א"א לו לקיים מצוות סעודה שלישית א"א"כ באכילה גסה, רק במקרה זה יפסיק לאכול ויעשה הפסק ויברך ברכת המזון, ואח"כ יטול שוב אחרי חצות היום וזה יעלה לו כמו סעודה שלישית. ועיין בב"י שיש חוששים לזה לברכה לבטלה, ועיים שם בסעי' ה סתם מרן שיש לעשותה בפת ממש, וי"א במזונות, וי"א בבשר ודגים, וי"א בפירות. וסיים השו"ע: "וסברא ראשונה עיקר שצריך לעשותה בפת אלא א"כ הוא שבע ביותר".

והוסיף המש"ב (שם ס"ק כב): "לכו"ע מצוה מן המובחר בפת". ועיין לכה"ח (שם ס"ק לד) על סברת האר"י וכאמור לעיל בדברי הזהר בסברת רשב"י והגאון הנ"ל, שעיקר המצוה בפת.

כתוב בשו"ע (בסי' תעא): שאין לאכול מצה כל יום י"ד. וז"ל הרמב"ם (פרק ו, הלכה יב): "אסרו חכמים לאכול מצה בערב פסח כדי שיהא לו היכר לאכילתה בערב. ומי שאכל מצה בערב פסח מלקין אותו מכת מרדות (ויש שמוסיפים וגורסים ברמב"ם "עד שתצא נפשו").

והרב הרמ"א בסי' תעא ס"ק יב האיסור רק מעמוד השחר עי"ש. ויש מחמירים מר"ח, ויש אוסרים מליל י"ד. עיין ר"פ (ח"ג סי' כז) שגם בליל י"ד יש להחמיר ולדעתו יש לפורר ולבשל את המצה מערב דערב פסח ולא בערב פסח, (ועיין לבא"ח ש"ר פרשת צו אות כו). ורמ"א הוסיף שם וכתב "מצה שנאפתה כתקנה ואח"כ נתפוררה ונילושה ביין ושמן אינה נקראת מצה עשירה ואסור לאוכלה בערב פסח" והוסיפו שם המש"ב וכה"ח אפילו אחרי שהוסיף לה יין ושמן ודבש ואח"כ אפאה אסור. (וי"א רק אם יש לה צורת פת עיין שער הציון ס"ק טז ולכה"ח ס"ק לג) והוסיף המש"ב (שם ס"ק כ) "אבל אם בשלה ויכמו שנוהגים במדינתנו לעשות כדורים ממצה שקורין (קניידלעך) וכו' מותר לאוכלה" ועיין שם מה נקרא מצה מבושלת ובשער הציון שם.

מי שאוכל מצה בליל שבת (או בשבת בבקר מלבד שאיסור יש בזה) יש בעיה מה יברך תחילה וסוף ואיזה כמות יאכל. ולכן מי שמתיר לאכול מצה מבושלת מסתבך בענין ברכה, מלבד האיסור לדעת הגאון אליבא דהרמב"ם.

ובענין מי שאוכל מצה עשירה כדון, יש מחלוקת אם כזית או כביצה הוי קביעות סעודה ויברך המוציא וברכת המזון או יאכל כדי 240 גרם (עיין לכה"ח ס"ק יא).

היום ממציאים כל מיני סוגים של מאכל ממצה שאפשר לאכול בסעודה שניה בשבת בבוקר אחרי זמן איסור אכילת חמץ, וכן בסעודה שלישית וטוענים שאין בזה דין איסור מצה בערב פסח. כאמרו כתבנו לעיל שלדעת רשב"י אין שום אפשרות לאכול פת אפילו כשר לפסח כמצה מבושלת וכדו' בערב פסח, אחרת היה הוא מקיים סעודה שלישית בזה (ועיין להגאון לעיל ובמש"ב ושער הציון שלדעת הרמב"ם אפילו מצה מבושלת ממש אין לאכול בערב פסח). הרי כולם מודים שרשב"י היה חכם גדול ונורא, צדיק וקדוש כמלאך אלוקים, והוא התפאר לפני פטירתו שלא ביטל סעודה שלישית.

ולמעשה, רק בערב פסח שחל בשבת מדוע לא עשה כמו שעושים היום 'קונצים' כדי לאכול מצה בצורות שונות ולא אכל מצה עשירה (שלדור הקודם שלא היה בה שום חשש חימוץ ולא כמו מצה עשירה שאופים כיום שיש בהם חשש חימוץ ויש שהם חמצים ממש).

